UPORABA SILE, IMUNITETI I GRANICE MEĐUNARODNOG PRAVA: SLUČAJ VENEZUELE

Domagoj Badžim, univ. spec. iur. [*]

UDK: 341.233(87)
341.211.7(87)
355.013(73:87)
DOI: 10.3935/zpfz.76.4.6
Pregledni znanstveni rad
Primljeno: ožujak 2026.

Američka vojna intervencija na teritoriju Venezuele i uhićenje predsjednika Nicolása Madura predstavljaju primjer ozbiljnog kršenja međunarodnog prava. U radu se analizira zakonitost uporabe oružane sile kao sredstva ostvarivanja kaznene jurisdikcije, s posebnim naglaskom na zabranu uporabe sile, načelo suverene jednakosti država te doseg osobnog i funkcionalnog imuniteta šefa države. Obrađuje se i dopuštenost provedbe kaznene jurisdikcije, s naglaskom na odnos međunarodnog prava i nadležnost nacionalnih sudova, uključujući američku Ker-Frisbie doktrinu. Zaključuje se da intervencija nije bila obuhvaćena nijednom od međunarodnim pravom priznatih osnova za uporabu sile te da predmetni slučaj potvrđuje kako ozbiljna kršenja međunarodnog prava ne umanjuju njegov normativni autoritet, nego dodatno naglašavaju važnost njegova dosljednog poštovanja i primjene.

Ključne riječi: zabrana uporabe sile; suverenitet država; Venezuela; imunitet; samoobrana

[*] Domagoj Badžim, univ. spec. iur., zamjenik savjetnika predsjednika Vlade Republike Hrvatske, Trg svetog Marka 2, 10 000 Zagreb; badzim.domagoj@yahoo.com; ORCID ID: orcid.org/0009-0004-2824-6085

1. UVOD

Međunarodno pravo, osobito u području zabrane uporabe sile, sve se češće relativizira i politički instrumentalizira. Dok formalni okvir uspostavljen Poveljom Ujedinjenih naroda[1] (dalje u tekstu: Povelja) nakon 1945. godine propisuje strogo ograničene iznimke od zabrane uporabe sile, praksa država u posljednje vrijeme pokazuje tendenciju širenja tih iznimaka putem retoričkih i kvazipravnih konstrukcija koje nemaju uporište u međunarodnom pravu. U tom se kontekstu pojavljuje i specifično pitanje odnosa između zabrane uporabe sile i nastojanja država da se procesuiraju pojedinci odgovorni za kaznena djela s transnacionalnim obilježjima. Dok međunarodno pravo s jedne strane prepoznaje legitimnost borbe protiv takvih vrsta kaznenih djela, s druge je strane i dalje potrebno i nužno štititi suverenost, teritorijalnu cjelovitost i političku nezavisnost država kao temeljna načela ugovornog i običajnog međunarodnog prava. Slabljenje tih načela dolazi do izražaja upravo u situacijama u kojima država pokušava ostvariti kaznenopravne ciljeve izvan vlastita teritorija, a osobito kada se takvo djelovanje povezuje s uporabom sile.

Složenost ovoj temi daje institut imuniteta državnih dužnosnika, koji predstavlja jednu od ključnih procesnih zapreka kaznenom progonu tih osoba pred sudovima drugih država. Osobni se imunitet najviših državnih dužnosnika, kojima pripadaju i šefovi država, tradicionalno shvaća kao apsolutni, odnosno nije ovisan o prirodi počinjenog kaznenog djela koje im se stavlja na teret. Istodobno postoje pokušaji da se ograniči doseg takve vrste imuniteta, osobito u odnosu na najteže međunarodne zločine, što dodatno komplicira ionako osjetljivu situaciju.

Upravo u središtu tih pitanja, zabrane uporabe sile, ekstrateritorijalne provedbe kaznene jurisdikcije i imuniteta šefa države, pojavljuju se slučajevi koji dovode u pitanje stabilnost međunarodnopravnog poretka i opasnost da takvi slučajevi postanu praksa država. Jedan od aktualnih je onaj nedavni u Venezueli, koji zahtijeva sagledavanje u širem pravnom kontekstu. Slučaj Venezuele pokazuje da sve češće povrede međunarodnog prava dodatno naglašavaju njegovu važnost kao normativnog okvira za uređivanje međunarodnih odnosa i zaštite temeljnih načela poput suverenosti država i zabrane uporabe sile.

[1] Povelja Ujedinjenih naroda, Narodne novine – međunarodni ugovori, br. 15/1993, 7/1994.

2. INTERVENCIJA SAD-a U VENEZUELI

2.1. Činjenični kontekst

Za razumijevanje aktualnih zbivanja nužno je sagledati širi kontekst odnosa između Venezuele i Sjedinjenih Američkih Država (u daljnjem tekstu: SAD). Pogoršanje odnosa započelo je tijekom mandata predsjednika Huga Cháveza, čija je vanjska politika bila izrazito kritična prema američkom utjecaju u Latinskoj Americi.[2] Prve sankcije Venezueli koje su uključivale zabranu prodaje oružja i vojne opreme uveo je SAD zbog nedostatka suradnje u borbi protiv terorizma.[3] Nakon smrti Huga Cháveza vlast u Venezueli preuzeo je Nicolás Maduro. Njegova je administracija ubrzo postala predmet kritika zbog kršenja ljudskih prava i nasilnog gušenja prosvjeda.[4] Kao odgovor na ta kršenja, administracija američkog predsjednika Baracka Obame uvela je 2014. i 2015. godine ciljane sankcije protiv visokih venezuelskih dužnosnika.[5] Dolaskom Donalda Trumpa na vlast, američka se politika prema Venezueli znatno zaoštrila.[6] Iako je

[2] Human Rights Watch, *World Report 2015: Venezuel*a. Dostupno na poveznici: https://www.hrw.org/world-report/2015/country-chapters/world-report-2015-venezuela (pristupljeno 30. siječnja 2026.).

[3] Pregled sankcija SAD-a koje se odnose na Venezuelu od 2006. godine do danas dostupan je na poveznici: https://www.congress.gov/crs-product/IF10715 (pristupljeno 11. veljače 2026.).

[4] Human Rights Watch, *op. cit.* u bilj. 2. Human Rights Watch u izvješću navodi da su se tijekom prosvjeda 2014. godine venezuelske sigurnosne snage koristile prekomjernom silom protiv većinom mirnih i nenaoružanih prosvjednika, uključujući proizvoljna uhićenja, fizičko zlostavljanje, uporabu suzavca, gumenih metaka i bojnog streljiva. Upozorava se također na slučajeve mučenja tijekom pritvora, ograničavanje slobode izražavanja, političke pritiske na pravosuđe i medije, kao i na zastrašivanje novinara i organizacija za ljudska prava. Uz to, ističu ozbiljne probleme povezane s nekažnjivošću sigurnosnih snaga, lošim zatvorskim uvjetima i slabljenjem neovisnosti pravosuđa tijekom vladavine Nicolása Madura.

[5] Obama, B., *Executive Order No. 13692: Blocking Property and Suspending Entry of Certain Persons Contributing to the Situation in Venezuela*, Federal Register, Washington DC, 2015. Dostupno na poveznici: https://www.federalregister.gov/documents/2015/03/11/2015-05677/blocking-property-and-suspending-entry-of-certain-persons-contributing-to-the-situation-in-venezuela (pristupljeno 2. veljače 2026.).

[6] Izvršnom uredbom br. 13850 od 1. studenoga 2018. uvedene su široke financijske sankcije, uključujući i mjere protiv državne naftne kompanije PDVSA (Petróleos de Venezuela, S.A.) koja je odgovorna za istraživanje, proizvodnju, rafiniranje i izvoz nafte te istraživanje i proizvodnju prirodnoga plina, Federal Register, *vol.* 83, br. 213, od 2. studenoga 2018. Dostupno na: https://www.govinfo.gov/content/pkg/FR-2018-11-02/pdf/2018-24254.pdf (pristupljeno 17. veljače 2026.).

Trumpova administracija svoju politiku prema Venezueli opravdavala zaštitom demokracije i ljudskih prava, fokus sankcija na naftni sektor, državne resurse i financijski sustav upućuje i na šire geopolitičke i ekonomske interese SAD-a u regiji.[7] To je vidljivo i iz očitovanja američke administracije, iz dostupnih izjava predsjednika Trumpa i njegovih najbližih suradnika poput Johna Boltona, Rexa Tillersona, H. R. McMastera i drugih, iz čega se može zaključiti da su u pozadini djelovali drugi, prije svega gospodarski i ekonomski interesi.[8] Venezuela je bila promatrana kroz prizmu svoje naftne važnosti i strateškog položaja u neposrednom američkom okruženju, a politika SAD-a prema Venezueli u Trumpovu mandatu predstavljala je spoj opravdanja u vidu zaštite demokracije i ljudskih prava te vanjskopolitičke logike, koja je usmjerena na očuvanje regionalnog utjecaja i kontrole nad ključnim resursima. Tijekom 2017. godine predsjednik Trump je u javnim izjavama najavljivao da su vojne operacije prema Venezueli mogućnost u kontekstu tamošnje krize, izjavivši da ih neće isključiti kao odgovor na situaciju u toj državi.[9] Nakon spornih predsjedničkih izbora u Venezueli koje SAD i njihovi saveznici nisu priznali, 2019. godine uveden je potpuni naftni embargo.[10] Godinu dana kasnije američko Ministarstvo pravosuđa optužilo je Nicolása Madura za narkoterorizam te je raspisana visoka novčana nagrada u iznosu od 15 milijuna američkih dolara za informacije koje bi dovele do njegova uhićenja.[11] Tijekom 2025. godine SAD je znatno pojačao svoju vojnu prisutnost u Karipskom moru raspoređivanjem pomorskih i zračnih snaga u sklopu vojne

---

7 American Journal of International Law, *United States Recognizes the Opposition Government in Venezuela and Imposes Sanctions as Tensions Escalate*, *vol*. 113, 2019., str. 601 – 609.

8 Castro, S.; Mason, J., *"Don't deal in Venezuelan gold", White House says, in anti-Maduro push*, Reuters, 31. siječnja 2019. Dostupno na poveznici: https://www.reuters.com/article/world/dont-deal-in-venezuelan-gold-white-house-says-in-anti-maduro-push-idUSKCN1PO08S/ (pristupljeno 17. svibnja 2026.).

9 Politico, Lima C., *Trump says he's not ruling out military option against Venezuela*. Dostupno na poveznici: https://www.politico.com/story/2017/08/11/trump-military-option-venezuela-241553 (pristupljeno 11. veljače 2026.).

10 Istodobno je oporbeni čelnik Juan Guaidó priznat kao privremeni predsjednik Venezuele, iako taj politički pokušaj tranzicije nije rezultirao promjenom vlasti. Vidi više u: Center for Strategic and International Studies, *Juan Guaidó: Venezuela's Interim President*, 24. siječnja 2019. Dostupno na poveznici: https://www.csis.org/analysis/juan-guaido-venezuelas-interim-president (pristupljeno 30. siječnja 2026.).

11 U.S. Department of Justice, *Documents Related to March 26, 2020., Press Conference*. Dostupno na poveznici: https://www.justice.gov/archives/opa/documents-related-march-26-2020-press-conference (pristupljeno 30. siječnja 2026.).

operacije Southern Spear.[12] Prema analizama međunarodnopravnih i sigurnosnih stručnjaka, ta je operacija otvorila niz pravnih i diplomatskih kontroverzi, osobito u pogledu poštovanja međunarodnog prava država u regiji.[13] Stručnjaci, imenovani od strane Vijeća za ljudska prava UN-a, javno su osudili djelovanje SAD-a i pomorsku blokadu te razmještanje vojnih snaga u Karipskom moru, nazivajući to nezakonitim prema Povelji.[14] Ti su događaji bili samo uvertira u ono što je naknadno slijedilo.

2.2. Vojna intervencija 2026. i međunarodne reakcije

U ranim jutarnjim satima 3. siječnja 2026. američke oružane snage uputile su se na teritorij Venezuele s ciljem privođenja predsjednika Nicolása Madura i Cilie Flores, zastupnice u Nacionalnoj skupštini, pri čemu su bombardirani mnogobrojni objekti u Caracasu. Predsjednik Trump nakon nekog vremena objavio je da su Maduro i njegova supruga zarobljeni i prebačeni izvan teritorija Venezuele, a venezuelska vlada taj je čin proglasila ozbiljnom vojnom agresijom te zatražila hitno zasjedanje Vijeća sigurnosti UN-a.[15] Na izvanrednoj sjednici Vijeća sigurnosti glavni tajnik UN-a António Guterres upozorio je da se međunarodna zajednica nalazi u iznimno ozbiljnom trenutku te naglasio da se mora osigurati puno poštovanje Povelje, a osobito zabrana prijetnje silom ili uporabe sile protiv teritorijalnog integriteta i političke neovisnosti bilo koje države.[16]

---

[12] Više o operaciji Southern Spear dostupno je na poveznici: https://www.war.gov/News/News-Stories/Article/Article/4346303/pentagon-provides-update-on-operation-southern-spear-reaffirms-socom-called-for/ (pristupljeno 6. veljače 2026.).

[13] Schmitt, M.; Bridgeman, T.; Goodman, R., *Operation Southern Spear and the Limits of International Law,* Just Security, 7. prosinca. 2025. Dostupno na poveznici: https://www.justsecurity.org/126553/operation-southern-spear-international-law/ (pristupljeno 4. veljače 2026.).

[14] Navedeni stručnjaci tvrdili su kako takve mjere ne postoje kao priznati pravni razlog za uporabu sile i da predstavljaju kršenje suvereniteta Venezuele, uključujući prijetnju uporabom sile protiv suverene države. Dostupno u: United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights, *UN Experts Condemn United States Blockade and Aggression against Venezuela*, 24. prosinca 2025. Dostupno na poveznici: https://www.ohchr.org/en/press-releases/2025/12/un-experts-condemn-united-states-blockade-and-aggression-against-venezuela (pristupljeno 1. veljače 2026.).

[15] United Nations General Assembly and Security Council, pismo od 5. siječnja 2026., dokument UN-a broj A/80/586–S/2026/5. Dostupno na poveznici: https://docs.un.org/en/S/2026/5 (pristupljeno 5. veljače 2026.).

[16] United Nations Department of Political and Peacebuilding Affairs, *US actions in Venezuela constitute a dangerous precedent: Guterres* od 3. siječnja 2026. Dostupno na

Istaknuo je da su pravila koja uređuju uporabu sile središnji stup međunarodnog poretka uspostavljenoga nakon 1945. godine te da su ona u konkretnom slučaju prekršena.[17] Istodobno je upozorio da bi takva praksa u budućnosti mogla stvoriti opasan presedan te ugroziti regionalnu i globalnu stabilnost.[18] Zbog prava veta stalnih članica Vijeća sigurnosti, to izvršno tijelo UN-a nije donijelo obvezujuću odluku u smislu prisilnih kolektivnih mjera protiv SAD-a, što je i očekivano s obzirom na to da je SAD jedna od stalnih članica. Takva situacija ujedno predstavlja još jedan pokazatelj ograničene učinkovitosti i paralize tog najvažnijega tijela UN-a. Rasprava je jasno upozorila na duboke podjele unutar međunarodne zajednice glede zakonitosti američkog postupanja.[19] Protiv Madura i Flores podignute su optužnice zbog narkoterorizma i srodnih kaznenih djela te ih se pritvara u New Yorku, gdje su se prvi put pojavili pred saveznim sudom na Manhattanu 5. siječnja 2026.[20] Mjesec dana kasnije argentinski je sud formalno zatražio izručenje Madura iz SAD-a u Argentinu radi suđenja za zločine protiv čovječnosti.[21] U tom se drugom postupku Maduro tereti za djela koja se u pravnoj kvalifikaciji opisuju kao dio sustavnog i raširenog napada na

poveznici: https://dppa.un.org/en/us-actions-venezuela-constitute-dangerous-precedent-guterres (pristupljeno 12. veljače 2026.).

17 *Ibid*. U raspravi je više država članica, uključujući Brazil, Kinu, Kolumbiju, Kubu, Meksiko, Rusiju i Južnu Afriku, osudilo intervenciju kao protivnu međunarodnom pravu i Povelji UN-a, ističući da borba protiv transnacionalnog kriminala, uključujući krijumčarenje droge, ne može predstavljati pravno opravdanje za jednostranu uporabu vojne sile.

18 The Guardian, *UN Security Council: US foes and allies denounce Trump's "crime of aggression" in Venezuela at UN meeting*, 5. siječnja 2026. Dostupno na poveznici: https://www.theguardian.com/world/2026/jan/05/un-security-council-trump-attack-venezuela (pristupljeno 12 veljače 2026.).

19 Security Council Report, *Venezuela: Emergency Meeting*, 5. siječnja 2026. Dostupno na poveznici: https://www.securitycouncilreport.org/whatsinblue/2026/01/venezuela-emergency-meeting.php (pristupljeno 2. veljače 2026.).

20 Na tom je ročištu predsjednik Maduro izjavio da je ratni zarobljenik, čime je opisao pravnu narav svojeg lišenja slobode kao čina političke naravi, a ne kaznenopravne. Dostupno na: Reuters, *Venezuela's Maduro Pleads Not Guilty in US Court after Capture as Trump Warns of Further Strikes*, 5. siječnja 2026. Dostupno na poveznici: https://www.reuters.com/world/americas/venezuelas-maduro-appear-us-court-trump-says-further-strikes-possible-2026-01-05/ (pristupljeno 5. veljače 2026.).

21 Prema izvještajima, argentinski sudac Sebastián Ramos potpisao je zahtjev za izručenje Madura ocijenivši da je prisutnost optuženika nužna kako bi se mogao ispitati u kaznenom postupku koji se u Argentini vodi zbog navodnih teških povreda međunarodnog prava. Dostupno u: The Associated Press, *Argentina requests extradition of Maduro from the US on crimes against humanity charges*, 4. veljače 2026., https://wtop.

civilno stanovništvo, uključujući navode o progonu političkih protivnika, proizvoljnim pritvaranjima, mučenju i drugim oblicima ozbiljnih kršenja ljudskih prava.[22] Argentinski postupak protiv Nicolása Madura uklapa se u ustaljenu praksu argentinskih sudova koji, oslanjajući se na koncept univerzalne jurisdikcije, dopuštaju pokretanje kaznenih postupaka za međunarodne zločine na temelju prijava nevladinih organizacija, čak i kada ne postoji izravna teritorijalna ili osobna veza s Argentinom.[23] S druge strane, američki sudovi svoju jurisdikciju u ovakvim slučajevima tradicionalno temelje na tzv. Ker-Frisbie doktrini, prema

com/world/2026/02/argentina-requests-extradition-of-maduro-from-the-us-on-crimes-against-humanity-charges/ (pristupljeno 12 veljače 2026.).

[22] Nadalje, u argentinskom kontekstu važno je naglasiti da postupak nije nastao nakon događaja iz 2026., nego se oslanja na raniji postupak. U rujnu 2024. sud u Buenos Airesu prihvatio je zahtjev Ureda državnog odvjetnika da se, na temelju prijave jedne nevladine organizacije, izda uhidbeni nalog protiv Madura zbog navodnih kršenja ljudskih prava, nakon čega je zahtjev proslijeđen Interpolu. Dostupno u: The Associated Press, *Argentina Seeks Extradition of Maduro under Universal Jurisdiction*, 6. veljače 2026., https://apnews.com/article/argentina-maduro-milei-trump-extradition-universal-jurisdiction-f1c51e062ebe8a4973136120d32960c6 (pristupljeno 6. veljače 2026.).

[23] Moerlose, D., B.; Castrex, M., *Universal Jurisdiction Law And Practice In Argentina*, Briefing paper, Trial International, 2025., str. 30. Primjer takve prakse predstavlja i predmet Rohingya, u kojem je Argentina postala prva država čija su nacionalna pravosudna tijela, primjenom načela univerzalne jurisdikcije, otvorila istragu o navodnim međunarodnim zločinima počinjenima nad pripadnicima zajednice Rohingya u Mjanmaru. Postupak je pokrenut 2019. godine na temelju prijave organizacije Burmese Rohingya Organisation UK podnesene u ime žrtava, dok je argentinski Savezni kazneni sud 2021. godine službeno otvorio istragu protiv vojnih i civilnih dužnosnika Mjanmara zbog genocida i zločina protiv čovječnosti. Dostupno na: *Independent Investigative Mechanism for Myanmar*, dostupno na poveznici: https://iimm.un.org/en/universal-jurisdiction (pristupljeno 16. svibnja 2026.). Sličan primjer predstavlja i predmet Ujgura pred argentinskim sudovima. Naime, Savezni kazneni kasacijski sud Argentine u srpnju 2024. godine ukinuo je prethodnu odluku kojom je predmet bio odbačen te naložio pokretanje istrage o navodnim zločinima genocida i zločinima protiv čovječnosti počinjenima nad ujgurskim stanovništvom u kineskoj regiji Xinjiang. Postupak je pokrenut na temelju načela univerzalne jurisdikcije, na prijedlog organizacija za zaštitu ljudskih prava Uyghur Human Rights Project, World Uyghur Congress i Lawyers for Uyghur Rights. U prijavi su navedeni dokazi o prisilnom radu, mučenju, masovnim internacijama i ubojstvima, a sud je žrtvama priznao status aktivnih sudionika u postupku, omogućivši im izravno sudjelovanje i iznošenje dokaza pred argentinskim pravosuđem. Vidi više u: Basch, S.: *Argentina Court Revives Uygher Genocide Claims, American Society of International Law*, 2024. Dostupno na poveznici: https://asil.org/ilib/argentina-court-revives-uygher-genocide-claims/ (pristupljeno 16. svibnja 2026.).

kojoj je za kaznenu nadležnost odlučujuća sama fizička prisutnost optuženika pred sudom, neovisno o zakonitosti načina na koji je on doveden u jurisdikciju SAD-a, a što je primijenjeno i na ovaj konkretan slučaj.[24]

2.3. Pravna problematika i predmet analize

Ovaj predmet pokazuje kako se u suvremenoj praksi međunarodnog prava pravila o zabrani uporabe sile sve češće krše bez (barem) formalnog pokušaja njihova pravnog opravdanja i relativiziraju pozivanjem na kategorije koje u međunarodnom pravu same po sebi nemaju pravnu relevantnost, poput policijske akcije, borbe protiv kriminala ili nelegitimnosti vlasti.[25] Pravila o uporabi sile ne smatraju se bez razloga jednim od najkontroverznijih područja međunarodnog prava, i to zbog čestih neslaganja među državama u pogledu tumačenja pravnih pravila i njihove primjene u konkretnim situacijama.[26] U praksi država zabrana prijetnje silom i uporabe sile često se dovodi u vezu i s drugim međunarodnim ugovorima i načelima međunarodnog prava koji štite mir, suverenitet država i obvezu njihove međusobne suradnje. U pojedinim slučajevima države su tvrdile da prijetnje uporabom sile predstavljaju povredu ne samo Povelje nego i drugih međunarodnih instrumenata, uključujući regionalne sigurnosne sporazume, međunarodno humanitarno pravo ili posebne ugovorne režime poput Konvencije UN-a o pravu mora.[27] U nastavku rada analizirat će se zakonitost uporabe sile u

---

[24] Vidi *infra*.

[25] U vezi s uhićenjem Nicolása Madura, američki su dužnosnici naglašavali da se ne radi o klasičnoj vojnoj operaciji, već o "policijskoj akciji" (engl. *law enforcement action*) usmjerenoj protiv navodnog vođe međunarodnog narkokartela. Takvi obrasci postupanja odražavaju dublje strukturne napetosti unutar međunarodnopravnog poretka, osobito u kontekstu odnosa vojno i ekonomski jačih država prema slabijima. Vidi više o tome u: Shaw, K. G., *U.S. Flouted 'Central Rule of International Law' with Venezuela Raid to Arrest Maduro, Professor Saira Mohamed Says*, UC Berkley Law, 20. siječnja 2026. Dostupno na poveznici: https://www.law.berkeley.edu/article/professor-saira-mohamed-international-law-nicolas-maduro-venezuela-united-nations/ (pristupljeno 17. svibnja 2026.).

[26] Gray, C., *International Law And The Use Of Force*, Oxford University Press, Oxford, 2018., str. 7.

[27] Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora, Narodne novine – međunarodni ugovori, br. 9/2000. U praksi su države u više navrata tvrdile da prijetnje uporabom sile predstavljaju povredu različitih međunarodnih ugovora. Primjerice, Tajland je 2008. pred Vijećem sigurnosti UN-a tvrdio da prijetnje Kambodže krše, osim čl. 2(4) Povelje UN-a i Ugovor o prijateljstvu i suradnji u jugoistočnoj Aziji (Narodne novine – međunarodni ugovori, br. 4/2026.); Haiti je iste godine navodio da

svjetlu *ius ad bellum*, pitanje ekstrateritorijalne provedbe kaznene jurisdikcije te doseg osobnog i funkcionalnog imuniteta šefa države u međunarodnom pravu.

3. ZABRANA UPORABE SILE I EKSTRATERITORIJALNA PROVEDBA KAZNENE JURISDIKCIJE

3.1. Međunarodnopravni okvir o uporabi oružane sile

Već na razini *ius ad bellum*, odnosno kriterija i pretpostavki pod kojima je dopušteno pribjegavanje sili, jasno je da se intervencija u Venezueli može kvalificirati kao zabranjena. Osim toga, američka vojna intervencija nema uporište ni u unutarnjem pravnom poretku SAD-a. Naime, prema odjeljku 8. Ustava SAD-a[28] ovlast objave rata pripada Kongresu, dok je predsjedniku dodijeljena uloga vrhovnog zapovjednika oružanih snaga, što se u ustavnopravnoj doktrini tumači kao ovlast vođenja, ali ne i započinjanja rata.[29] Nadalje, Rezolucija o ratnim ovlastima iz 1973. godine dodatno razrađuje ovu ustavnu podjelu nadležnosti te propisuje obvezu predsjednika da prethodno konzultira Kongres prije upućivanja američkih oružanih snaga u neprijateljstva ili situacije koje mogu dovesti do neprijateljstava te da o takvoj odluci u roku od 48 sati izvijesti Kongres, dok se bez odobrenja Kongresa takvo angažiranje može nastaviti najdulje 60 dana.[30] U međunarodnopravnom smislu, članak 2. stavak 4. Povelje uspostavlja opću zabranu prijetnje silom i uporabe sile koja je temeljni normativni

prijetnje Dominikanske Republike krše i Povelju Organizacije američkih država te Sporazum iz Rija. U arbitraži o razgraničenju pomorske granice između Gvajane i Surinama utvrđeno je da prijetnje uporabom sile mogu predstavljati povredu Konvencije UN-a o pravu mora. Pojedine države također su tvrdile da takve prijetnje krše zajednički čl. 1. Ženevskih konvencija za zaštitu žrtava rata i načela Deklaracije o načelima međunarodnoga prava o prijateljskim odnosima i suradnji između država u skladu s Poveljom UN-a iz 1970. (Rezolucija br. 2625/A/8082). Vidi više u: Kleczkowska, A., *Threats of Force and International Law: Practice, Responses and Consequences*, Routledge, London, 2023., str. 39.

[28] The Constitution of the United States: A Transcription. National Archives, U.S. National Archives and Records Administration, dostupno na poveznici: www.archives.gov/founding-docs/constitution-transcript (pristupljeno 15. svibnja 2026.).

[29] Fisher, L., *Presidential War Power*, 3rd ed., University Press of Kansas, Lawrence, 2013., str. 1 – 5.

[30] Joint Resolution Of November 7, 1973, Public Law 93-148, 87 Stat 555, Concerning The War Powers Of Congress And The President. Cijeli tekst Rezolucije dostupan je na poveznici: https://www.govinfo.gov/content/pkg/STATUTE-87/pdf/STATUTE-87-Pg555.pdf (pristupljeno 3. ožujka 2026.).

oslonac međunarodnog poretka uspostavljenog nakon Drugoga svjetskog rata. Slučaj Krfskog kanala iz 1949. godine između Velike Britanije i Albanije (engl. *Corfu Channel case*) ima osobito značenje u kontekstu zabrane uporabe sile jer predstavlja prvi slučaj spora o kršenju zabrane uporabe sile nakon stupanja na snagu Povelje koji je bio podvrgnut rješavanju pred Međunarodnim sudom.[31] Kao takav, predstavljao je značajan odmak od dotadašnje prakse država u kojima je tradicionalan način ostvarivanja državnih interesa uporabom sile došao u dodir s novim naglaskom na međunarodno pravo i sudsko rješavanje međunarodnih sporova.[32] To je bio pozitivan slučaj u kojem je Međunarodni sud naglasio potrebu osiguravanja poštovanja međunarodnog prava i u kojem je istaknuo da je poštovanje suverenosti i teritorijalne cjelovitosti država temeljna osnova međunarodnih odnosa.[33]

U slučaju Venezuele, u kontekstu međunarodnog prava, ne postoji nikakva odluka ni autorizacija Vijeća sigurnosti UN-a donesena u skladu s Poglavljem VII Povelje, a koja bi legitimizirala intervenciju u stranu državu. Ne postoji ni pravna osnova u pravu na samoobranu iz članka 51. Povelje koja je Poveljom i općim međunarodnim pravom jedina priznata iznimka od zabrane uporabe sile odnosno jedina dopuštena jednostrana uporaba sile. Čak i kada bi se hipotetski prihvatilo da su ispunjeni uvjeti za pozivanje na samoobranu po odredbama Povelje, međunarodno pravo dodatno zahtijeva da svaka uporaba sile bude nužna i proporcionalna, što je Međunarodni sud i utvrdio u paragrafima 73–77 presude u predmetu Nikaragva.[34] Nužnost i proporcionalnost, kao minimalni uvjeti za odlučivanje ima li neka uporaba sile značaj samoobrane, znače da cilj samoobrane mora biti da zaustavi i odbije napad. Samoobrana ne smije imati punitivnu svrhu.[35] Pri oružanom napadu na Venezuelu ta država nije djelovala na način da je intervencija SAD-a bila da odbije ili zaustavi napad, odnosno da djeluje u samoobrani.

U tom je kontekstu važno spomenuti i koncept preventivnog udara koji se često zloupotrebljava. On se veže uza samoobranu i za njega je također potreb-

---

31 Corfu Channel case, Judgment of April 9th, 1949.: I.C. J. Reports 1949, P.4; Shirley, W., S.; Billingsley, J., A; Michaelson, C., *International Law And The Use Of Force, A Documentary And The Reference Guide*, ABC CLIO, California, 2010., str. 88.

32 *Ibid.*

33 *Ibid.*

34 *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua* (Nicaragua v. United States of America), Presuda, ICJ Reports 1986.; *Oil Platforms* (Islamic Republic of Iran v. United States of America), Presuda, ICJ Reports 2003.

35 Seršić, M., *Agresija, samoobrana i anticipatorna samoobrana*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, *vol.* 57, 2007., str. 281.

no ispunjenje uvjeta nužnosti i proporcionalnosti. Pri razmatranju tih uvjeta često se u teoriji i praksi spominje poznati predmet Caroline iz 1864. godine koji predstavlja prvi slučaj u kojem su definirani uvjeti preventivne samoobrane.[36] Po tim uvjetima samoobrana je opravdana samo u slučaju kad je nužnost samoobrane hitna, neodoljiva i ne ostavlja mogućnost izbora ni vrijeme za razmišljanje.[37] Uz te zahtjeve, kojima se definira postojanje neposredno prijetećeg napada, odnosno opasnost od njega, čin koji se pravda nužnošću samoobrane mora biti ograničen tom nužnošću i jasno držan u njezinim okvirima, dakle ne smije biti nerazuman i pretjeran.[38] Te uvjete je poslije reafirmirao Međunarodni vojni sud u Nürnbergu koji je ustvrdio da Njemačka invazija u Norvešku 1940. nije bila preventivno-obrambena jer nije postojala potreba da se spriječi neposredno prijeteća invazija saveznika.[39] Gotovo 60 godina kasnije, doktrina koju je zagovarao George W. Bush pokušala se odmaknuti od Caroline formule tako što je pojam neposredne prijetnje proširila s trenutačne, očite i neposredne opasnosti na širi skup okolnosti, što se odnosilo ponajprije na sposobnosti i ciljeve potencijalnih protivnika te na prijetnje oružjem za masovno uništenje koje se može skriveno posjedovati i uporabiti bez upozorenja.[40] Jasno, ovdje je riječ o odgovoru američke administracije nakon terorističkih napada 11. rujna 2001. Time se opravdanje za uporabu sile više ne veže strogo uz neposredan, neizbježan napad, nego dopušta djelovanje i radi sprječavanja ili onemogućavanja mogućih budućih napada, čak i kad postoji znatna neizvjesnost o vremenu i mjestu napada.[41] Takav pomak ima dvije ključne posljedice: prvo, on snižava prag nužnosti i jasnoće dokaza potrebnih za zakonitu samoobranu; drugo, on oslabljuje objektivne i mjerljive granice nužnosti i proporcionalnosti koje su temelj međunarodnog prava o uporabi sile.[42] Ta doktrina nije bila prihvaćena od strane drugih država ni u različitim izvješćima o budućnosti sustava kolektivne sigurnosti koja su izradila tijela UN-a nakon sukoba u Iraku 2003. godine.[43] Prevladavajuće stajalište bilo je da nije potrebno mijenjati odredbe Povelje o uporabi sile. Smatralo se da su temeljna pravila o zabrani uporabe sile iz čl-

[36] *Ibid*., str. 282.

[37] *Ibid*.

[38] *Ibid.*

[39] *Ibid.*

[40] Hofmeister, H. H., *Neither the 'Caroline Formula' Nor the 'Bush Doctrine' – An Alternative Framework to Assess the Legality of Preemptive Strikes*, University of New England Law Journal, 2005., str. 43 – 44.

[41] *Ibid*.

[42] *Ibid*.

[43] Gray, C., *op. cit.* u bilj. 26, str. 4.

ka 2. stavka 4., pravo na samoobranu iz članka 51. te mehanizmi kolektivnog djelovanja predviđeni Poglavljem VII Povelje dovoljni za suočavanje s novim prijetnjama međunarodnom miru i sigurnosti.

Zbog svih tih okolnosti teško je vidjeti kako bi uklanjanje aktualnog šefa države i bombardiranje vojnih i civilnih ciljeva moglo predstavljati razmjerno sredstvo za suzbijanje navodnih kriminalnih aktivnosti u Venezueli, osobito kada se ostatak državnog aparata ostavlja netaknutim.

Pojam transnacionalnog kriminala rabi se u funkcionalnom smislu za označavanje kaznenih djela koja svojim izvršenjem ili posljedicama prelaze državne granice, odnosno proizvode učinke u više država. Pritom se navedeni pojam ne rabi kao sinonim za međunarodni kriminal niti kao posebna kategorija međunarodnopravne odgovornosti, već u smislu koji odgovara Jessupovu shvaćanju transnacionalnih pravnih odnosa kao odnosa koji nadilaze nacionalne granice i uključuju elemente više pravnih poredaka.[44] Pokušaji da se transnacionalni kriminal, uključujući trgovinu drogom, kvalificira kao oružani napad predstavlja ozbiljno normativno rastezanje navedenog instituta. Tvrdnje američke administracije da postoji nemeđunarodni oružani sukob između SAD-a i kartela teško je uskladiti s kriterijima međunarodnog humanitarnog prava.[45] Postojanje takvog sukoba pretpostavlja kumulativno ispunjenje dvaju uvjeta, i to: postojanje organizirane naoružane skupine na teritoriju SAD-a te dostatan stupanj intenziteta i trajnost neprijateljstva. Ti kriteriji proizlaze iz Zajedničkog članka 3. Ženevskih konvencija za zaštitu žrtava rata, članka 1. Dopunskog protokola o zaštiti žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba te ustaljene međunarodne sudske prakse.[46] Aktivnosti vezane uz krijumčarenje droge, iako mogu uključivati ozbiljno nasilje, po svojoj naravi predstavljaju kriminalne, a ne vojne operacije,

---

[44] Boister, N., *Transnational Criminal Law?*, European Journal of International Law, *vol*. 10, br. 5, 2003., str. 954.

[45] Prema memorandumu administracije predsjednika Trumpa, koji je pribavio Associated Press, Sjedinjene Američke Države smatraju da se nalaze u nemeđunarodnom oružanom sukobu s određenim narkokartelima te njihove članove tretiraju kao nezakonite borce. Dostupno na poveznici: https://apnews.com/article/trump-cartels-armed-conflict-cb57804807e55a00ace60ad5f4d4f24d (pristupljeno 28. veljače 2026.).

[46] Ženevska konvencija za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu; Ženevska konvencija za poboljšanje položaja ranjenika, bolesnika i brodolomaca oružanih snaga na moru; Ženevska konvencija o postupanju s ratnim zarobljenicima; Ženevska konvencija o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata, Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 5/1994 i Dopunski protokol Ženevskim konvencijama o zaštiti žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba, Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 5/1994; *Prosecutor v. Tadić*, IT-94-1-AR72, ICTY, Odluka od 2. listopada 1995.

te stoga u pravilu ne dosežu prag potreban za kvalifikaciju nemeđunarodnog oružanog sukoba.

3.2. Međunarodnopravne granice djelovanja na tuđem teritoriju

Osobito problematičan postaje pokušaj da se cijeli događaj prikaže kao policijska akcija, kao što smo već naveli.[47] Takva kvalifikacija ne uklanja nezakonitost. Države mogu kriminalizirati ponašanja s međunarodnim učinkom, ali ne smiju provoditi prisilne mjere na teritoriju druge države bez njezina pristanka.[48] To je bit načela suverenosti, stoga je u tom kontekstu potrebno razmotriti ulogu univerzalne jurisdikcije. Iako ona državama omogućuje kazneni progon najtežih međunarodnih zločina bez teritorijalne ili personalne veze, u praksi se ponekad koristila i kao sredstvo za projiciranje nacionalne jurisdikcije izvan vlastita teritorija. U komparativnom pogledu, univerzalna jurisdikcija je osobito vidljiva u Španjolskoj, gdje je uređena člankom 23.4 Organskog zakona o sudstvu[49], u Nizozemskoj, gdje je temelj za njezinu primjenu *International Crimes Act* (*Wet internationale misdrijven*) iz 2003.[50] koji u članku 2. uređuje načelo univerzalne jurisdikcije te u Njemačkoj, čiji *Code of Crimes against International Law* (VStGB) iz 2002.[51] u članku 1. navodi za koja se kaznena djela primjenjuje univerzalna jurisdikcija. U doktrini se pritom naglašava da države mogu proširiti svoju kaznenu nadležnost samo ako se pritom vjerodostojno oslanjaju na međunarodno prihvaćene definicije tih zločina. Ako bi država proizvoljno širila ili mijenjala te definicije i na toj osnovi provodila prisilne mjere na tuđem teritoriju, time bi faktično projicirala svoj nacionalni pravni poredak izvan granica, što predstavlja ozbiljno zadiranje u suverenitet druge države i potkopava temeljnu funkciju univerzalne jurisdikcije.[52] Uhićenje aktualnog šefa države u predsjedničkoj

---

47 Vidi *supra*, poglavlje 2.3. Pravna problematika i predmet analize.

48 Stalni sud međunarodne pravde, *The Case of the S.S. "Lotus"* (France v. Turkey), presuda od 7. rujna 1927., Series A, br. 10, str. 18 – 19.

49 *Ley Orgánica 1/2014, de 13 de marzo, de modificación de la Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial, relativa a la justicia universal*, Boletín Oficial del Estado (BOE-A-2014-2709).

50 *Wet van 19 juni 2003, houdende regels met betrekking tot ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht* (Wet internationale misdrijven), objavljen u Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 2003, 270 od 3. srpnja 2003.

51 *Code of Crimes against International Law* (*Völkerstrafgesetzbuch* – VStGB), Federal Law Gazette I, p. 2254 od 26. lipnja 2002.

52 Colangelo, A. J., *Universal Jurisdiction as an International "False Conflict" of Laws*, Michigan Journal of International Law, *vol.* 30, 2009., str. 889 – 892.

palači druge države predstavlja eklatantan primjer nezakonite ekstrateritorijalne provedbe jurisdikcije. Povijesna praksa međunarodnog prava to dodatno potvrđuje. Tako je primjerice Izrael otmicu Adolfa Eichmanna iz Argentine 1960. godine opravdavao kaznenopravnim razlozima, no Vijeće sigurnosti UN-a Rezolucijom 138 o pitanjima vezanima uza slučaj Adolfa Eichmanna je ipak utvrdilo da je takav čin predstavljao povredu argentinskog suvereniteta.[53] Slična se argumentacija koristila i u predmetu *United States v. Alvarez-Machain*[54], u kojem su američke vlasti organizirale nasilno dovođenje optuženika iz Meksika radi kaznenog progona u SAD-u. Slično je i s operacijom likvidacije Osame bin Ladena na teritoriju Pakistana 2011. godine, koju je SAD nastojao prikazati kao protuterorističku mjeru.[55] Posebice je slikovit pokušaj Ruske Federacije da oružanu intervenciju na teritoriju Ukrajine od 2022. godine kvalificira kao specijalnu vojnu operaciju, nastojeći izbjeći primjenu pravnih režima koji se vežu uz međunarodni oružani sukob i zabranu uporabe sile. Međutim, proizvoljna promjena naziva ili pravne kvalifikacije nema učinka. Ako su ispunjeni elementi uporabe sile i povrede teritorijalnog suvereniteta, međunarodnopravna odgovornost ne nestaje terminološkom prilagodbom.

4. OSOBNI I FUNKCIONALNI IMUNITET ŠEFA DRŽAVE U MEĐUNARODNOM PRAVU

4.1. Razlikovanje osobnog i funkcionalnog imuniteta

U kontekstu analize kaznene jurisdikcije izvan granica vlastite države ključno značenje ima institut osobnog imuniteta šefa države, što je potvrdio Međunarodni sud u paragrafima 51–55 presude u predmetu *Arrest Warrant*.[56] U osnovi postoje "velika trojica": šef države, šef vlade i ministar vanjskih poslova. Za njih vrijedi apsolutni, neograničeni osobni imunitet od kaznenog progona pred sudovima drugih država i taj imunitet traje dok su na dužnosti. Također, važno je napomenuti kako prestanak osobnog imuniteta ne dovodi u pitanje primjenu

[53] Cassese, A., *International Law, vol.* 2., Oxford University Press, Oxford, 2005., str. 97 – 99. Security Council resolution 138 (1960) on questions relating to the case of Adolf Eichmann, S/RES/138(1960).

[54] *United States v. Alvarez-Machain*, 504 U.S. 655 (1992); Shaw, M. N., *International Law*, 8the ed., Cambridge University Press, Cambridge, 2017., str. 501 – 503.

[55] Koh, H. H., *The Obama Administration and International Law*, ASIL Proceedings, *vol.* 104, 2010., str. 209.

[56] ICJ, *Arrest Warrant of 11 April 2000 (Democratic Republic of the Congo v. Belgium)*, Judgment, ICJ Reports 2002.

pravila međunarodnog prava koja se odnose na imunitet *ratione materiae*, odnosno funkcionalni imunitet. Kao što je rečeno, osobni imunitet traje samo dok je osoba na vlasti. Odavno je jasno da prema običajnom međunarodnom pravu šef države i diplomati akreditirani u stranoj državi uživaju takve imunitete od jurisdikcije stranih država. Glavno opravdanje za osobni imunitet jest da osiguravaju nesmetano vođenje međunarodnih odnosa, pa se stoga dodjeljuju onim državnim dužnosnicima koji predstavljaju državu na međunarodnoj razini.[57] Međunarodni odnosi i suradnja među državama zahtijevaju učinkovit proces komunikacije među njima.

Funkcionalni imunitet odnosi se isključivo za službene radnje obavljene u okviru funkcije koju dužnosnik obnaša.[58] U odnosu na radnje izvršene u službenom svojstvu, funkcionalni imunitet postoji i nakon što su dotične osobe prestale biti državni dužnosnici. Osobe koje su uživale osobni imunitet u skladu s člankom 4. Nacrta članaka o imunitetu državnih dužnosnika od strane kaznene jurisdikcije drugih država (dalje u tekstu: Nacrt članaka) nastavljaju uživati imunitet u odnosu na radnje izvršene u službenom svojstvu tijekom trajanja tog mandata.

Posebnu pozornost u suvremenoj raspravi o imunitetima zauzima pitanje funkcionalnog imuniteta koji se, kao što je rečeno, od osobnog imuniteta razlikuje po svojoj pravnoj prirodi, trajanju i funkciji. Dok osobni imunitet proizlazi iz samog statusa nositelja najviših državnih funkcija i traje isključivo tijekom obnašanja dužnosti, funkcionalni imunitet vezan je uza službenu narav radnji te traje i nakon prestanka obnašanja funkcije. Njegova temeljna svrha nije zaštita pojedinca kao takvog, nego zaštita države kao subjekta međunarodnog prava, budući da se službene radnje državnih dužnosnika u međunarodnom pravu pripisuju državi, a ne pojedincu, što je propisano člankom 4. Nacrta članaka o odgovornosti država za međunarodno protupravne čine.[59] Ovakvo shvaćanje funkcionalnog imuniteta potvrdilo je i Žalbeno vijeće Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju u predmetu Blaškić, točnije, u paragrafu 38 koji kaže da su "državni dužnosnici tek instrumenti države te se njihove službene radnje mogu pripisati isključivo državi. Oni ne mogu biti podvrgnuti sankcijama ili kaznama za postupanje koje nije privatne naravi, već za ono koje je poduzeto

[57] Akande, D; Shah., S., *Immunities of State Officials, International Crimes, and Foreign Domestic Courts*, The European Journal of International Law, *vol.* 21, 2011., str. 818.

[58] International Law Commission, *Draft Articles on Immunity of State Officials from Foreign Criminal Jurisdiction*, adopted on second reading, 2022, dokument UN-a broj A/77/10.

[59] International Law Commission, *Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts*, 2001, dokument UN-a broj A/56/10.

u ime države. Drugim riječima, državni dužnosnici ne mogu snositi posljedice protupravnih radnji koje se ne mogu pripisati njima osobno, nego državi u čije ime djeluju. Oni uživaju tzv. funkcionalni imunitet. Riječ je o dobro utvrđenom pravilu običajnog međunarodnog prava koje potječe još iz osamnaestog i devetnaestog stoljeća te je od tada više puta potvrđeno".[60] Iako je funkcionalni imunitet utemeljen na pripisivanju službenih radnji državi, međunarodno pravo poznaje iznimke od njegove primjene.[61] Kazneni progon dužnosnika pred sudovima druge države za radnje počinjene u službenom svojstvu stoga u klasičnom shvaćanju predstavlja izravno zadiranje u načelo suverene jednakosti. Upravo se oko dosega funkcionalnog imuniteta razvila rasprava u međunarodnom pravu, osobito u kontekstu procesuiranja međunarodnih zločina pred nacionalnim sudovima stranih država. U suvremenoj doktrini razvijen je i argument prema kojem se funkcionalni imunitet ne bi smio primjenjivati na međunarodne zločine, osobito one koji predstavljaju povrede normi *ius cogens*.[62] Prema tom shvaćanju, funkcionalni imunitet odnosi se samo na suverene radnje države, dok se djela poput genocida, zločina protiv čovječnosti ili mučenja ne mogu smatrati legitimnim izrazom državnog suvereniteta. Polazeći od takvog pristupa, pojedini autori tvrde da država koja krši kogentne norme međunarodnog prava implicitno odustaje od prava na imunitet, budući da je djelovanjem protivnim temeljnim vrijednostima međunarodne zajednice izašla iz sfere suverenog djelovanja.[63] Međutim, takvo stajalište nije općeprihvaćeno. Budući da se međunarodni zločini često čine upravo u okviru državnih funkcija, primjerice uporabom vojne ili policijske sile, njihova nezakonitost sama po sebi ne mijenja činjenicu da je riječ o radnjama državnih organa.[64]

Za razliku od funkcionalnog imuniteta, čiji se opseg u suvremenoj doktrini i praksi osporava, osobni imunitet šefova država, šefova vlada i ministara vanjskih poslova ostaje široko prihvaćen kao apsolutna procesna zapreka kaznenom progonu i uhićenju pred sudovima drugih država tijekom trajanja mandata.

---

[60] Prosecutor v. Blaškić, Appeals Chamber, Judgment on the Request of the Republic of Croatia for Review of the Decision of Trial Chamber II od 18. srpnja 1997. Cijeli tekst dostupan je na poveznici: https://www.icty.org/x/cases/blaskic/acdec/en/71029JT3.html (pristupljeno 24. veljače 2026.).

[61] Vidi više na poveznici: https://legal.un.org/ilc/reports/2022/english/chp6.pdf (pristupljeno 21. veljače 2026.).

[62] Akande, D.; Shah, S., *op. cit.* u bilj. 57, str. 828.

[63] *Ibid.*, str. 828 – 829.

[64] *Ibid.*

Presudom u predmetu *Arrest Warrant*[65] Demokratske Republike Kongo protiv Kraljevine Belgije Međunarodni sud potvrdio je da šefovi država, šefovi vlada i ministri vanjskih poslova uživaju potpun i apsolutan osobni imunitet od kaznenog progona i uhićenja pred sudovima drugih država tijekom trajanja mandata, neovisno o prirodi kaznenih djela koja im se stavljaju na teret. [66] Sud je izričito naveo da je prema običajnom međunarodnom pravu imunitet od kaznene jurisdikcije i nepovredivost aktualnog ministra vanjskih poslova apsolutan, što se *mutatis mutandis* primjenjuje i na šefove država.[67] Time je potvrdio da se zaštita ne odnosi samo na službene radnje, već obuhvaća cjelokupno kaznenopravno djelovanje stranih država prema takvim osobama. Sud je pritom odbacio argument da se osobni imunitet može ograničiti ili privremeno obustaviti s obzirom na težinu ili međunarodnopravnu kvalifikaciju navodnih kaznenih djela, pri čemu je jasno istaknuto da ne prihvaća stajalište prema kojem bi nositelj javne funkcije bio lišen imuniteta samim time što mu se na teret stavljaju osobito teška kaznena djela.[68] Time je potvrđeno da ni optužbe za najteža međunarodna kaznena djela ne uklanjaju osobni imunitet u odnosima među državama. U tom je smislu osobni imunitet shvaćen kao procesna zapreka. Istodobno je Međunarodni sud jasno razgraničio imunitet od jurisdikcije od individualne kaznene odgovornosti, naglasivši da je riječ o posve odvojenim pravnim pojmovima.[69] Sud je time nedvojbeno dao do znanja da postojanje imuniteta ne znači nekažnjivost, već da se kaznena odgovornost može ostvariti isključivo u pravno dopuštenim okvirima, primjerice pred međunarodnim kaznenim sudovima ili nakon prestanka obnašanja dužnosti, kada osobni imunitet prestaje važiti.[70] Međutim, činjenica da je kazneni progon u teoriji moguć ne znači da

[65] Predmet *Arrest Warrant* nastao je kao posljedica odluke belgijskog istražnog suca da 11. travnja 2000. izda međunarodni uhidbeni nalog protiv Abdoulayea Yerodije Ndombasija, tadašnjeg ministra vanjskih poslova Demokratske Republike Kongo. Uhidbeni nalog temeljio se na belgijskom zakonodavstvu o univerzalnoj kaznenoj jurisdikciji, kojim su belgijski sudovi sebi priznali nadležnost za procesuiranje teških međunarodnih zločina, neovisno o mjestu počinjenja i državljanstvu počinitelja ili žrtava. Izvor: ICJ, *Arrest Warrant* od 11 travnja 2000. (Democratic Republic of the Congo v. Belgium), presuda od 14 veljače 2002, I.C.J. Reports 2002.; Zakon od 16. lipnja 1993. o kažnjavanju teških povreda međunarodnog humanitarnog prava, izmijenjen Zakonom od 10. veljače 1999., članak 7., Belgijski službeni list (fr. *Moniteur belge*).

[66] *Ibid.*

[67] *Ibid.*

[68] *Ibid*.

[69] *Ibid*.

[70] *Ibid*.

je u praksi uvijek ostvariv. Iako međunarodno kazneno pravo teži suzbijanju nekažnjivosti, njegova je provedba u praksi nužno ograničena političkom strukturom međunarodne zajednice. Profesor Damaška naglašava da se učinkovitost međunarodnog kaznenog pravosuđa ne može promatrati odvojeno od činjenice da je ono u velikoj mjeri ovisno o državama i njihovoj spremnosti na suradnju, što ograničava njegov doseg i ujedno povećava rizik selektivne primjene.[71]

Primjenom navedenih načela na slučaj Venezuele proizlazi da je uhićenje aktualnog predsjednika Nicolása Madura, provedeno uporabom vojne sile na teritoriju druge suverene države, u izravnoj suprotnosti s utvrđenim pravilima običajnog međunarodnog prava kako ih je artikulirao Međunarodni sud. Čak i kada bi se hipotetski zanemarilo pitanje zabrane uporabe sile, sam čin uhićenja i prisilnog prebacivanja aktualnog šefa države pred sudove druge države predstavlja povredu osobnog imuniteta koji traje dok god osoba faktično obnaša funkciju i ostvaruje efektivnu vlast. U tom je kontekstu osobito važno naglasiti da je Međunarodni sud u predmetu *Arrest Warrant* utvrdio povredu međunarodnog prava već samim izdavanjem uhidbenog naloga protiv aktualnog ministra vanjskih poslova, zaključivši da je takvo postupanje predstavljalo povredu međunarodne obveze Belgije prema Demokratskoj Republici Kongo.[72] Ako već izdavanje uhidbenog naloga predstavlja povredu međunarodnog prava, tada je to više nezakonita njegova nasilna provedba uporabom oružane sile na teritoriju druge države. Takav zaključak proizlazi iz činjenice da je Međunarodni sud osobni imunitet aktualnih nositelja najviših državnih funkcija potvrdio kao procesnu zapreku koja djeluje neovisno o prirodi i težini kaznenih djela koja im se stavljaju na teret. Time je potvrđen kontinuitet običajnog međunarodnog prava prema kojem se osobni imunitet aktualnih šefova država, šefova vlada i ministara vanjskih poslova ne može isključiti jednostranim postupanjem drugih država. Slijedom toga, osobni imunitet ne može biti derogiran pozivanjem na univerzalnu jurisdikciju, osporavanjem legitimnosti vlasti ni činjenicom da je riječ o kaznenim djelima s transnacionalnim obilježjima. Upravo takvo shvaćanje potvrđuje i suvremena međunarodnopravna doktrina, kao i rad Komisije za međunarodno pravo, koja je u Nacrtima članaka izrijekom zadržala apsolutnu zaštitu osobnog imuniteta aktualnih šefova država, vlada i ministara vanjskih poslova.

---

[71] Damaška, M., *Pravi ciljevi međunarodnog kaznenog pravosuđa*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, *vol.* 15, br. 1, 2008., str. 14.

[72] ICJ, Arrest Warrant, *loc. cit.* u bilj. 56.

4.2. Funkcionalni imunitet i spor oko njegovih iznimaka

Rad Komisije za međunarodno pravo na Nacrtima članaka predstavlja najambiciozniji pokušaj sustavne artikulacije tog pitanja. Već od početka rada Komisije 2007. godine pod vodstvom posebnog izvjestitelja Romana Anatolevicha Kolodkina bilo je jasno da je riječ o izrazito osjetljivom području u kojem se treba naći ravnoteža između potrebe borbe protiv nekažnjivosti i očuvanja temeljnih struktura međunarodnopravnog poretka.

Rasprave unutar Komisije su se dodatno intenzivirale tijekom mandata njegove nasljednice, posebne izvjestiteljice Concepción Escobar Hernández u vezi s nacrtom članka 7., kojim se predviđaju iznimke od funkcionalnog imuniteta državnih dužnosnika za određene međunarodne zločine. Taj je prijedlog od samoga početka izazvao duboke podjele unutar Komisije, u pogledu njegova normativnog dosega i u pogledu metodologije utvrđivanja postojanja običajnog međunarodnog prava.[73] Znakovito je i to da su i dva posebna izvjestitelja Komisije zauzela dijametralno suprotna stajališta o postojanju opće i dosljedne državne prakse koja bi opravdala priznavanje takvih iznimaka. Kolodkin je zaključio da su predložene iznimke nedostatno utemeljene u običajnom međunarodnom pravu, dok je Escobar Hernández smatrala da postoji jasan trend njihova prihvaćanja u praksi država i međunarodnih sudova.[74] Posebice je kontroverzno bilo pitanje može li se razvoj međunarodnog kaznenog prava i praksa međunarodnih kaznenih sudova koristiti kao relevantan pokazatelj državne prakse u području imuniteta pred nacionalnim sudovima stranih država. Tijekom rasprava u okviru Komisije za međunarodno pravo dio članova Komisije odbacio je tu tvrdnju oslanjajući se na praksu Međunarodnog kaznenog suda i *ad hoc* međunarodnih kaznenih tribunala, ističući da je riječ o drukčijem normativnom kontekstu obilježenome vertikalnim odnosima između međunarodnog suda i države, koji se ne mogu izravno preslikavati na horizontalne odnose među državama u kontekstu kaznene jurisdikcije nacionalnih sudova.[75] Takav je pristup zastupao osobito Kolodkin, naglašavajući da praksa međunarodnih kaznenih sudova ne može sama po sebi predstavljati dokaz postojanja običajnog međunarodnog prava u

[73] International Law Commission, *Report on the Work of the Sixty-Ninth Session*, dokument UN-a broj A/72/10, iz 2017., t. 168–176.

[74] International Law Commission, *Fifth Report on Immunity of State Officials*, dokument UN-a, broj A/CN.4/701, iz 2016., t. 120–148.

[75] International Law Commission, *Summary record of the 3234th meeting* (2014), dokument UN-a broj A/CN.4/SR.3234, t. 36–45.

području iznimaka od funkcionalnog imuniteta.[76] Suprotno tomu, u kasnijoj fazi rada Komisije isticalo se da se međunarodno kazneno pravo, u svjetlu načela komplementarnosti, ne može normativno odvojiti od nacionalnih kaznenih jurisdikcija te da njegov razvoj nužno utječe na razumijevanje granica funkcionalnog imuniteta državnih dužnosnika.[77] Ovakav je pristup osobito došao do izražaja u izvješćima i komentarima Concepción Escobar Hernández, koja je naglašavala da obveza kaznenog progona teških međunarodnih zločina i razvoj normi *ius cogens* predstavljaju relevantan kontekst za tumačenje primjenjivosti funkcionalnog imuniteta pred nacionalnim sudovima.[78]

U prvom čitanju Nacrta članaka 2022. godine Komisija je potvrdila temeljnu strukturu imuniteta, jasno razdvajajući osobni i funkcionalni imunitet te zadržavajući apsolutnu zaštitu osobnog imuniteta šefa države, šefa vlade i ministra vanjskih poslova tijekom trajanja mandata.[79] Time je implicitno potvrđena relevantnost presude Međunarodnog suda u predmetu *Arrest Warrant* i kontinuitet običajnog međunarodnog prava u pogledu zaštite aktualnih nositelja najviših državnih funkcija.[80] Istodobno je uveden nacrt članka 7., kojim se predviđaju iznimke od funkcionalnog imuniteta za određene međunarodne zločine, uključujući genocid, zločine protiv čovječnosti, ratne zločine, mučenje, zločin apartheida i prisilna nestajanja. Međutim, tijekom druge faze razmatranja Nacrta članaka postalo je očito da tvrdnje o postojanju opće i dosljedne prakse država koja bi podupirala takve iznimke ne počivaju na čvrstim normativnim temeljima.[81] U suvremenoj se doktrini dodatno naglašava da državna praksa koja bi podupirala postojanje općih iznimaka od funkcionalnog imuniteta državnih dužnosnika ostaje izrazito ograničena. Ističe se da praksa država koja bi opravdala takve iznimke nije ni raširena ni reprezentativna ni dosljedna, što su

---

76 Kolodkin R., *Third Report on Immunity of State Officials from Foreign Criminal Jurisdiction*, 2011, dokument UN-a broj A/CN.4/646, t. 43–56.

77 International Law Commission, *op. cit.* (bilj. 75), t. 68–79.

78 International Law Commission, *Draft Articles on Immunity of State Officials from Foreign Criminal Jurisdiction, with commentaries*, 2019., dokument UN-a broj A/74/10, komentar na članak 7., t. 6–15.

79 International Law Commission, *Draft Articles with Commentaries*, *Yearbook of the ILC*, 2022., sv. II, drugi dio, čl. 3. – 4.

80 Vidi *supra*, 4.1. Razlikovanje osobnog i funkcionalnog imuniteta.

81 International Law Commission, *Second Report on Immunity of State Officials from Foreign Criminal Jurisdiction*, Special Rapporteur Concepción Escobar Hernández, dokument UN-a broj A/CN.4/746 iz 2022, t. 38–45; Vidi i raspravu država u Šestom odboru Opće skupštine UN-a, *Summary Records*, dokument UN-a broj A/C.6/77/SR.21–24.

inače nužni elementi za utvrđivanje običajnog međunarodnog prava.[82] Analiza nacionalnih zakonodavstava i sudske prakse pokazuje da tek mali broj država predviđa iznimke od imuniteta *ratione materiae* za međunarodne zločine, dok međunarodni ugovori poput Konvencije o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida, Ženevskih konvencija o zaštiti žrtava rata ili Rimskog statuta u pravilu ne uređuju pitanje imuniteta državnih dužnosnika pred sudovima drugih država.[83] Kritičke analize pokazale su da je u znatnom broju slučajeva nejasno je li pitanje funkcionalnog imuniteta uopće bilo izričito postavljeno i pravno razmotreno, da se često radi o postupcima protiv bivših, a ne aktualnih državnih dužnosnika, te da su u pojedinim predmetima odlučujuću ulogu imale okolnosti poput osporavanja legitimnosti vlasti, postojanja teritorijalne ili personalne jurisdikcije ili činjenice da se navodna kaznena djela uopće ne uklapaju u katalog međunarodnih zločina obuhvaćenih nacrtom članka 7. Dodatni metodološki problem predstavlja oslanjanje na sekundarne izvore, bez pouzdanog uvida u sudske odluke, optužnice ili procesna rješenja iz kojih bi bilo moguće utvrditi da je pitanje imuniteta doista bilo predmetom obrazložene sudske ocjene.[84] Uvid u prateće dokumente i priloge razmatrane tijekom druge faze rada Komisije za međunarodno pravo pokazuje stoga znatno podudaranje u ocjeni da predložene iznimke od funkcionalnog imuniteta ne odražavaju postojeće običajno međunarodno pravo, nego predstavljaju prijedlog progresivnog razvoja prava. Posebice je naglašeno da se takve iznimke, čak i kada bi bile prihvaćene, ni u kojem slučaju ne mogu protezati na osobni imunitet aktualnih šefova država, što proizlazi iz izričitog razlikovanja dviju vrsta imuniteta u radu Komisije i iz konzistentne sudske prakse Međunarodnog suda.

U okviru rasprava pred Šestim odborom Opće skupštine UN-a te u pisanim očitovanjima upućenima Komisiji za međunarodno pravo u razdoblju od 2017. do 2023. godine, Republika Hrvatska je dosljedno naglašavala potrebu jasnog razgraničenja između osobnog i funkcionalnog imuniteta, upozoravajući pritom na opasnost izvlačenja dalekosežnih pravnih zaključaka iz fragmentarne državne prakse.[85] Hrvatska je u svojim očitovanjima istaknula važnost očuvanja pravne sigurnosti, suverene jednakosti država i stabilnosti međunarodnoprav-

[82] Murphy, D. S., *Immunity ratione Materiae Of State Officials From Criminal Jurisdiction: Where Is The State Practice In Support Of Exceptions?*, AJIL Unbound, *vol.* 112, 2018., str. 4 – 8.

[83] *Ibid*., str. 5.

[84] Fox, H.; Webb, P., *The Law of State Immunity*, 3rd ed., Oxford University Press, Oxford, 2015., str. 533 – 538.

[85] Izjava u Šestom odboru Opće skupštine UN-a, dokument UN-a broj A/C.6/74/SR.18, 2019, https://undocs.org/en/A/C.6/74/SR.18 (pristupljeno 2. veljače 2026.).

nog poretka, upozoravajući pritom na rizik politizacije kaznenog progona pred nacionalnim sudovima.[86] Takav se pristup uklapa u širi krug država koje, iako priznaju legitimnu potrebu borbe protiv nekažnjivosti, odbijaju prihvatiti rješenja koja bi mogla narušiti temeljnu arhitekturu međunarodnog prava i otvoriti prostor selektivnoj primjeni kaznenopravnih mehanizama.[87]

4.3. Primjena instituta imuniteta na slučaj Venezuele

Primjena ovih elemenata na slučaj Venezuele vodi do zaključka da se nasilno privođenje aktualnog predsjednika Nicolása Madura ne može opravdati ni pozivanjem na iznimke od funkcionalnog imuniteta ni na suvremene rasprave o njegovu ograničavanju. Riječ je o povredi zabrane uporabe sile, teritorijalnog suvereniteta, zabrane nezakonite ekstrateritorijalne provedbe kaznene jurisdikcije i osobnog imuniteta šefa države. Postoji, doduše, iznimka unutar sustava Međunarodnog kaznenog suda. Rimski statut u članku 27. propisuje da službeni položaj šefa države ili vlade ne oslobađa kaznene odgovornosti pred tim sudom. Primjer za to jest i izdavanje uhidbenih naloga protiv Vladimira Putina[88] i Benjamina Netanyahua. Ova iznimka ostaje strogo ograničena na međunarodnu jurisdikciju i ne može se koristiti kao opravdanje za jednostrano postupanje država. Tvrdnje o nelegitimnosti šefa države, bilo zbog navodnih izbornih nepravilnosti ili zbog nepriznavanja od strane drugih država, u pravilu nemaju odlučujući značaj. Postoje tvrdnje da je Maduro bio nelegitiman predsjednik jer ga nisu priznale neke države.[89] Međutim, kada bi osobni imunitet

[86] *Statement on Immunity of State Officials from Foreign Criminal Jurisdiction*, Sixth Committee of the UN General Assembly, 80th Session, 33rd meeting, 2019, https://www.un.org/en/ga/sixth/80/pdfs/statements/ilc/33mtg_croatia_2.pdf (pristupljeno 2. veljače 2026.).

[87] Sixth Committee of the United Nations General Assembly, *Summary Records of the Debate on Immunity of State Officials from Foreign Criminal Jurisdiction*, dokument UN-a broj A/C.6/77/SR.21–24, 2022., https://undocs.org/en/A/C.6/77/SR.21 (pristupljeno 2. veljače 2026.).

[88] International Criminal Court, *Situation in Ukraine*, ICC-01/22, Arrest Warrant for Vladimir Vladimirovich Putin, 17. ožujka 2023., t. 6–9. Office of the Prosecutor, Statement of ICC Prosecutor Karim A.A. Khan K.C.: Applications for arrest warrants in the situation in the State of Palestine, 20 May 2024. Dostupno na: www.icc-cpi.int/news/statement-icc-prosecutor-karim-aa-khan-kc-applications-arrest-warrants-situation-state (pristupljeno 16. svibnja 2026.).

[89] Nakon spornih predsjedničkih izbora u Venezueli 2018. godine, dio država i međunarodnih organizacija smatrao je da novi mandat Nicolása Madura nije demokratski legitiman te je 2019. priznao predsjednika Nacionalne skupštine Juana Guaidóa

ovisio o priznanju, svaka bi država imala diskrecijsko pravo dopustiti kazneni progon stranog šefa države, čime bi se institut imuniteta u potpunosti ispraznio. Međunarodno pravo ne zanima oblik vlasti ni demokratska kvaliteta političkog sustava. Ključno je faktično obnašanje vlasti i učinkovita kontrola.[90] Maduro je imao institucije, aparat vlasti i faktičnu kontrolu nad državom, zbog čega mu osobni imunitet pripada.

Ovakav je pristup usporediv s pravilima sadržanima u članku 46. Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora, prema kojima se država u međunarodnim odnosima u pravilu ne može pozivati na povrede vlastita unutarnjeg prava u pogledu nadležnosti kao razlog za osporavanje vanjskih pravnih učinaka svojih akata.[91] Pozivanje na unutarnje pravo dopušteno je samo u iznimnim slučajevima očite i bitne povrede pravila od temeljne važnosti. Analogno tomu, činjenica da se određena radnja u međunarodnom pravu pripisuje državi ne može sama po sebi predstavljati osnovu za isključenje međunarodnopravne relevantnosti te radnje, osobito kada je riječ o teškim povredama međunarodnog prava, pri čemu se funkcionalni imunitet ne može tumačiti kao apsolutna prepreka kaznenoj jurisdikciji, što je Međunarodni sud i potvrdio u presudi u povodu tužbe Bosne i Hercegovine protiv Srbije i Crne Gore zbog kršenja Konvencije o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida, točnije u paragrafu 404 presude.[92] Ključna mjerila ostaju faktično i pravno obnašanje funkcije šefa države te učinkovita kontrola nad državnim aparatom. Kada su ti uvjeti ispunjeni, međunarodno pravo sklono je takvu osobu tretirati kao šefa države, neovisno o političkim sporovima i vrijednosnim ocjenama. Međunarodni sud u presudi Nikaragva je u paragrafima 202–205 jasno rekao kako bi uvođenje kriterija političke ili moralne legitimnosti kao pravnog testa za primjenu imuniteta bilo nespojivo s načelima suverenosti, nemiješanja i samoodređenja, te bi otvorilo prostor za ozbiljne zlouporabe.[93]

---

kao privremenog predsjednika države. Vidi npr.: *European Parliament, Resolution of 31 January 2019 on the situation in Venezuela* (2019/2543(RSP)). Također vidi i *Organization of American States, The Situation in Venezuela*, CP/RES. 1124 (2217/19), 10 January 2019.

90 Tinoco Arbitration (Great Britain v Costa Rica) (1923) 1 Reports of International Arbitral Awards (RIAA) 369, 381–382.

91 Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora, Narodne novine – međunarodni ugovori, br. 12/1993.

92 ICJ, *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro)*, Judgment, ICJ Reports 2007.

93 Povelja Ujedinjenih naroda, čl. 2. st. 1. i 7.; *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua* (Nicaragua v United States of America), Presuda, ICJ Reports 1986.

4.4. Komparativni osvrt na slučaj Nicolaea Ceauşescua

Određene usporedbe mogu se povući i sa slučajem rumunjskog predsjednika Nicolaea Ceauşescua i njegove supruge Elene Ceauşescu tijekom Rumunjske revolucije 1989. godine. Iako se taj slučaj bitno razlikuje od intervencije u Venezueli jer nije uključivao vojnu intervenciju strane države ni pitanje osobnog imuniteta pred sudovima druge države, on pokazuje da ni u okolnostima duboke političke krize i promjene režima temeljna procesna jamstva ne gube i ne bi smjela gubiti svoju pravnu važnost.[94] Nicolae i Elena Ceauşescu uhićeni su 22. prosinca 1989., a tri dana kasnije izvedeni pred izvanredni vojni sud koji ih je proglasio krivima za genocid, podrivanje državne vlasti, uništavanje državne imovine, potkopavanje nacionalnog gospodarstva i pokušaj bijega s državnim sredstvima pohranjenima u inozemstvu te ih osudio na smrtnu kaznu. Presuda je izvršena neposredno nakon njezina izricanja, bez mogućnosti korištenja pravnog lijeka ili odgode izvršenja.[95] Naknadne pravne analize upozorile su na ozbiljne nedostatke cijelog postupka, odnosno da obrani nije bilo omogućeno učinkovito sudjelovanje u postupku, da optužnica nije bila sastavljena u skladu s tada važećim procesnim pravilima, da nije provedeno odgovarajuće izvođenje dokaza niti je optuženicima omogućeno pravo na žalbu prije izvršenja smrtne kazne.[96] Posebice je značajna naknadna ocjena Moralnog suda Rumunjske revolucije iz 1996. godine, prema kojoj je postupak bio obilježen teškim povredama tada važećega rumunjskog kaznenog procesnog prava, uključujući povredu prava na obranu, nepostojanje zakonito sastavljene optužnice, izostanak obveznog psihijatrijskog vještačenja te izvršenje presude prije njezine pravomoćnosti.[97] U tom je smislu zaključeno da nije bila riječ o zakonitom sudskom postupku, nego o politički motiviranom izvanrednom aktu. Premda međunarodnopravni okvir slučaja Ceauşescu nije istovjetan slučaju Venezuele, oba primjera potvrđuju isto temeljno načelo: ni izvanredne političke okolnosti, ozbiljne optužbe protiv državnog čelnika ni sigurnosni razlozi sami po sebi ne mogu opravdati odstupanje od temeljnih pravnih jamstava. Razlika je u tome što je u slučaju Venezuele riječ o međunarodnopravno relevantnom postupanju druge države

[94] Siani-Davies, P., *The Romanian Revolution of December 1989,* Cornell University Press, Ithaca, 2005., str. 1 – 12.

[95] Marcau, C. F., *Romanian Revolution from 1989: Conviction and Execution Ceausescus*, Annals of the "Constantin Brâncuşi", University of Târgu Jiu. Letter and Social Science Series, *vol.* 1, 2014., str. 116 – 119.

[96] Siani-Davies, P., *op. cit*. u bilj. 94, str. 122 – 123.

[97] Verdict of the Moral Court of Revolution, 11 January 1996., objavljeno u Ţara Ardeleană, Baia Mare, 1996.

protiv aktualnog šefa države, čime su istodobno povrijeđeni zabrana uporabe sile, teritorijalni suverenitet i osobni imunitet, dok se u rumunjskom slučaju ponajprije postavlja pitanje poštovanja prava na pravično suđenje i zabrane proizvoljnog lišenja života u okviru unutarnjeg postupanja države. Unatoč tim razlikama, oba slučaja potvrđuju da ni najteže političke krize ne opravdavaju napuštanje temeljnih načela vladavine prava.

5. NACIONALNA KAZNENA JURISDIKCIJA I KER-FRISBIE DOKTRINA

5.1. Ker-Frisbie doktrina

Učinkovitost međunarodnog prava u velikoj mjeri ovisi o unutarnjim pravnim poredcima.[98] U američkom pravnom sustavu pravila o imunitetu stranih državnih dužnosnika razvijala su se ponajprije kroz sudsku praksu kao dio federalnog običajnog prava, pri čemu sudovi u određenoj mjeri uzimaju u obzir i stajališta izvršne vlasti o sadržaju međunarodnog običajnog prava.[99] To znači da međunarodno pravo nailazi na znatna ograničenja, pri čemu sudovi tradicionalno pokazuju visok stupanj diferencije prema izvršnoj vlasti u pitanjima vanjske politike i međunarodnih odnosa.[100] U tom kontekstu, u američkom kaznenom pravu prevladava Ker-Frisbie doktrina, prema kojoj način na koji je optuženik doveden pred sud, čak i kada uključuje prisilnu ili nezakonitu ekstrateritorijalnu otmicu, kao što je slučaj uhićenja venezuelskog predsjednika Madura, u pravilu ne utječe na postojanje sudske nadležnosti, pod uvjetom da je sud nadležan *ratione materiae* i *ratione personae* prema nacionalnom pravu.[101] Temelji ove doktrine postavljeni su u presudi Vrhovnog suda Sjedinjenih Američkih Država u predmetu *Ker v. Illinois*[102], u kojoj je Vrhovni sud odbio prigovor

[98] Oppenheim, L., *Oppenheim's International Law*, *vol.* 1, Oxford University Press, Oxford, 1992., str. 41 – 43; Crawford, J., *Brownlie's Principles of Public International Law*, *vol*. 9, Oxford University Press, Oxford, 2019., str. 85 – 88.

[99] Dodge, W. S., *Foreign Official Immunity: A Power Shared*, GWU Law School Public Law Research Paper, *vol*. 22, 2026., str. 2 – 4. Dostupno na poveznici: https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.6314978 (pristupljeno 10. ožujka 2026.).

[100] *Banco Nacional de Cuba v Sabbatino*, 376 U.S. 398 (1964), str. 427 – 428. Dostupno na poveznici: https://supreme.justia.com/cases/federal/us/376/398/ (pristupljeno 4 veljače 2026.).

[101] Ker v. Illinois, 119 U.S. 436 (1886); Frisbie v. Collins, 342 U.S. 519 (1952).

[102] Frederick Ker bio je američki državljanin optužen za prijevaru i pronevjeru u saveznoj državi Illinois, koji je nakon počinjenja kaznenih djela pobjegao u Peru.

povrede prava na pravično suđenje unatoč činjenici da je optuženik bio otet u inozemstvu i doveden u SAD bez poštovanja formalnih postupaka izručenja, zauzevši stajalište da nezakonitost načina privođenja ne lišava domaći sud jurisdikcije nad optuženikom. Takvo je pravno shvaćanje potvrđeno u presudi *Frisbie v. Collins*, u kojoj je Vrhovni sud izričito naveo da ne odustaje od zaključaka iz predmeta *Ker v. Illinois*, čime je učvršćeno pravilo prema kojem prisilno dovođenje optuženika pred sud samo po sebi ne predstavlja zapreku kaznenom progonu. Iznimka od tog pravila može postojati tek u slučajevima u kojima primjenjivi međunarodni ugovor izričito ograničava sudsku jurisdikciju ili propisuje drukčije pravne posljedice nezakonitog dovođenja optuženika pred sud.[103] Takav pristup u velikoj mjeri neutralizira međunarodnopravne argumente koji se odnose na nezakonitost uhićenja ili postojanje osobnog imuniteta te razotkriva rascjep između međunarodnog normativnog okvira i nacionalne sudske prakse, u ovom slučaju američke.[104]

5.2. Praksa američkih sudova: Noriega i daljnji presedani

Praktična primjena Ker-Frisbie doktrine osobito je vidljiva u kaznenom progonu Manuela Noriege, *de facto* vladara Paname, kojeg su američke snage uhitile tijekom vojne intervencije 1989. godine i prisilno prebacile u SAD radi suđenja za kaznena djela vezana uz trgovinu droge.[105] Unatoč ozbiljnim prigovorima koji su

Iako je između Sjedinjenih Američkih Država i Perua postojao važeći ugovor o izručenju, američke vlasti nisu pokrenule formalni postupak izručenja, već su angažirale privatnog agenta koji je, bez pristanka peruanskih vlasti, oteo Kera i prebacio ga natrag u Sjedinjene Američke Države. Ker je pred američkim sudovima tvrdio da mu je povrijeđeno pravo na pravično suđenje jer je doveden pred sud nezakonitim sredstvima, suprotno međunarodnom pravu i važećem ugovoru o izručenju. Vrhovni sud Sjedinjenih Američkih Država odbio je taj prigovor, zauzevši stajalište da način na koji je optuženik doveden pred sud, čak i kada uključuje nezakonitu otmicu u inozemstvu, ne utječe na nadležnost domaćeg suda da mu sudi, pod uvjetom da sud inače ima jurisdikciju *ratione materiae* i *ratione personae* prema domaćem pravu. Izvor: Law School Case Brief, dostupno na: https://www.studicata.com/case-briefs/case/ker-v-illinois (pristupljeno 16. svibnja 2026.).

[103] *Ker v Illinois*, 119 U.S. 436 (1886), str. 444; *Frisbie v Collins*, 342 U.S. 519 (1952), str. 522. Dostupno na poveznicama: https://supreme.justia.com/cases/federal/us/119/436/ i https://supreme.justia.com/cases/federal/us/342/519/ (pristupljeno 2. veljače 2026.).

[104] Crawford, J., *op. cit*. u bilj. 98, str. 86 – 89; Oppenheim, L., *loc. cit.* u bilj. 98.

[105] United States v Noriega, 117 F.3d 1206 (11th Cir. 1997). Dostupno na poveznici: https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F3/117/1206/534312/ (pristupljeno 4. veljače 2026.).

se odnosili na povredu panamskog suvereniteta i nezakonitost uhićenja, američki sudovi nisu doveli u pitanje svoju jurisdikciju, dosljedno primjenjujući logiku navedene doktrine, čime je potvrđeno da ni oružana intervencija u stranoj državi, a ni prisilno dovođenje optuženika iz inozemstva ne predstavljaju zapreku kaznenom progonu pred američkim sudovima. Istodobno, slučaj Noriega upućuje i na granice djelovanja Ker-Frisbie doktrine u odnosu na pravila međunarodnog humanitarnog prava, jer je optuženiku priznat status ratnog zarobljenika, što je imalo učinke na uvjete njegova pritvora, ali ne i na dopuštenost kaznenog postupka kao takvog.[106]

Odbacujući prigovore utemeljene na povredi međunarodnog prava, suvereniteta druge države i prava na pravično suđenje, sudovi su potvrdili da takve povrede same po sebi ne utječu na kaznenu jurisdikciju američkih sudova.[107] Time se dodatno potvrđuje da u američkom pravnom poretku međunarodnopravni argumenti mogu imati ograničen učinak na tretman optuženika, ali u pravilu ne dovode u pitanje samu sudsku nadležnost ni dopuštenost kaznenog progona, što međunarodno pravo ne čini nepostojećim, ali ga u praksi čini strukturno krhkim. Dodatnu pravnu težinu ima i činjenica da su američki dužnosnici javno najavljivali mogućnost daljnjih vojnih intervencija i postupanja protivno međunarodnom pravu.[108] Takve prijetnje, ako nisu jasno vezane uz dopuštenu samoobranu, same po sebi predstavljaju povredu međunarodnog prava.

6. ZAKLJUČAK

Američka vojna intervencija u Venezueli i uhićenje predsjednika Nicolása Madura predstavljaju jedan od ozbiljnijih izazova suvremenom međunarodnopravnom poretku u razdoblju nakon Hladnoga rata. Intervencija je uključivala neodobrenu uporabu vojne sile na teritoriju suverene države, prisilno uklanjanje šefa izvršne vlasti i jednostranu provedbu kaznene jurisdikcije izvan nacionalnog teritorija. Takvo postupanje ulazi u izravni sukob s temeljnim normama međunarodnog prava, osobito sa zabranom uporabe sile kako je ona koncipirana u Povelji. Uporaba sile protiv teritorijalne cjelovitosti i političke neovisnosti druge države zabranjena je neovisno o razlozima koje država intervenijent navodi, jer

[106] United States v Noriega, 808 F Supp 791 (S.D. Fla. 1992), str. 799 – 802. Dostupno na poveznici: https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/808/791/1478382/ (pristupljeno 3. veljače 2026.).

[107] United States v. Noriega, *op. cit*. u bilj. 105.

[108] Associated Press, *Trump's talk of 51st US state met with near-silence in Venezuela*, 14. svibnja 2026. Dostupno na poveznici: https://apnews.com/article/venezuela-us-state-trump-rodriguez-chavismo-silence-634203c885803b018ecd8ac012bb249d (pristupljeno 16. svibnja 2026.).

međunarodno pravo ne poznaje opću sigurnosnu ili kaznenopravnu iznimku od te zabrane. Međunarodno pravo ne dopušta da se kaznena djela s transnacionalnim obilježjima, dugotrajne sigurnosne prijetnje ili kaznenopravni interesi države kvalificiraju kao oružani napad u smislu *ius ad bellum.* Nijedna od priznatih iznimaka od zabrane uporabe sile u ovom slučaju nije bila ispunjena. Nije postojalo odobrenje Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda u skladu s Poglavljem VII Povelje, čime je isključena mogućnost kvalifikacije intervencije kao mjere kolektivne sigurnosti. Istodobno ne može biti prihvaćeno pozivanje na pravo na samoobranu prema članku 51. Povelje UN-a jer nije postojao oružani napad Venezuele na SAD, ni neposredna i neizbježna prijetnja takvim napadom. Sustav kolektivne sigurnosti uspostavljen Poveljom polazi od pretpostavke da je Vijeće sigurnosti jedino tijelo ovlašteno procijeniti postojanje prijetnje međunarodnom miru i sigurnosti te autorizirati mjere uporabe sile. Pokušaji da se intervencija pravno opravda pozivanjem na borbu protiv transnacionalnog kriminala, odnosno kaznenih djela s prekograničnim obilježjima, ne nalaze uporište u pozitivnom međunarodnom pravu. Reakcije UN-a i mnogobrojnih država dodatno potvrđuju da se takvi postupci percipiraju kao prijetnja međunarodnom miru i sigurnosti te kao opasan presedan za buduće međudržavne odnose. Iako međunarodni sustav kolektivne sigurnosti često ne osigurava učinkovite mehanizme sankcioniranja povreda, osobito kada su u pitanju stalne članice Vijeća sigurnosti, odsutnost neposrednih posljedica ne mijenja pravnu kvalifikaciju samog čina, niti umanjuje njegovu normativnu težinu u smislu odgovornosti države za međunarodno protupravne čine. Slučaj Venezuele stoga ne predstavlja iznimku koja potvrđuje pravilo, već upozorenje na opasnost postupne normalizacije uporabe vojne sile kao sredstva provedbe kaznene jurisdikcije. Prihvaćanje takve prakse otvorilo bi prostor postupnoj normalizaciji povreda zabrane uporabe sile te oslabilo autoritet međunarodnog prava kao sustava koji ograničava jednostranu uporabu sile. Upravo zato slučaj Venezuele potvrđuje važnost dosljedne primjene međunarodnopravnih pravila i potrebu međunarodne zajednice za njihovim očuvanjem i učinkovitim provođenjem.

LITERATURA

Akande, D.; Shah, S., *Immunities of State Officials, International Crimes, and Foreign Domestic Courts*, The European Journal of International Law, *vol.* 21, 2011., str. 815 – 852.

American Journal of International Law, *United States Recognizes the Opposition Government in Venezuela and Imposes Sanctions as Tensions Escalate*, *vol.* 113, 2019., str. 601 – 609.

Boister, N., *Transnational Criminal Law?*, European Journal of International Law, *vol.* 10, br. 5, 2003., str. 953 – 976.

Cassese, A., *International Law*, *vol.* 2, Oxford University Press, Oxford, 2005.

Colangelo, A. J., *Universal Jurisdiction as an International "False Conflict" of Laws*, Michigan Journal of International Law, *vol.* 30, 2009., str. 885 – 924.

Crawford, J., *Brownlie's Principles of Public International Law*, *vol.* 9, Oxford University Press, Oxford, 2019.

Damaška, M., *Pravi ciljevi međunarodnog kaznenog pravosuđa*, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, *vol.* 15, br. 1, 2008., str. 13 – 33.

Dodge, W. S., *Foreign Official Immunity: A Power Shared*, GWU Law School Public Law Research Paper, *vol.* 22, 2026., str. 1 – 12.

Fisher, L., *Presidential War Power*, 3rd ed., University Press of Kansas, Lawrence, 2013.

Fox, H.; Webb, P., *The Law of State Immunity*, 3rd ed., Oxford University Press, Oxford, 2015.

Gray, C., *International Law And The Use Of Force*, Oxford University Press, Oxford, 2018.

Hofmeister, H. H., *Neither the 'Caroline Formula' Nor the 'Bush Doctrine' – An Alternative Framework to Assess the Legality of Preemptive Strikes*, University of New England Law Journal, 2005., str. 31 – 51.

Kleczkowska, A., *Threats of Force and International Law: Practice, Responses and Consequences*, Routledge, London, 2023.

Koh, H. H., *The Obama Administration and International Law*, ASIL Proceedings, *vol.* 104, 2010., str. 207 – 221.

Marcau, C. F., *Romanian Revolution from 1989: Conviction and Execution Ceausescus*, Annals of the "Constantin Brâncuşi" University of Târgu Jiu. Letter and Social Science Series, *vol.* 1, 2014., str. 116 – 119.

Moerlose, D. B.; Castrex, M., *Universal Jurisdiction Law And Practice in Argentina*, Briefing paper, Trial International, 2025., str. 1 – 36.

Murphy, D. S., *Immunity ratione Materiae Of State Officials From Criminal Jurisdiction: Where Is The State Practice In Support Of Exceptions?*, AJIL Unbound, *vol.* 112, 2018., str. 4 – 8.

Oppenheim, L., *Oppenheim's International Law*, *vol.* 1, Oxford University Press, Oxford, 1992.

Seršić, M., *Agresija, samoobrana i anticipatorna samoobrana*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, *vol.* 57, 2007., str. 271 – 290.

Shaw, M. N., *International Law*, 8th ed., Cambridge University Press, Cambridge, 2017.

Shirley, W. S.; Billingsley, J. A; Michaelson, C., *International Law And The Use Of Force, A Documentary And The Reference Guide*, ABC CLIO, California, 2010.

Siani-Davies, P., *The Romanian Revolution of December 1989*, Cornell University Press, Ithaca, 2005.

Mrežni izvori

Associated Press, Argentina Requests Extradition of Maduro from the US on Crimes against Humanity Charges, 4. veljače 2026. Dostupno na: https://wtop.com/world/2026/02/argentina-requests-extradition-of-maduro-from-the-us-on-crimes-against-humanity-charges/ (pristupljeno 12. veljače 2026.).

Associated Press, Argentina Seeks Extradition of Maduro under Universal Jurisdiction, 6. veljače 2026.. Dostupno na: https://apnews.com/article/argentina-maduro-milei-trump-extradition-universal-jurisdiction-f1c51e062ebe8a4973136120d32960c6 (pristupljeno 6. veljače 2026.).

Associated Press, Madhani, A., Mascaro, L.: Trump says US is in 'armed conflict' with drug cartels after ordering strikes in the Caribbean. Dostupno na: https://apnews.com/article/trump-cartels-armed-conflict-cb57804807e55a00ace60ad5f4d4f24d.

Associated Press, Trump's talk of 51st US state met with near-silence in Venezuela, 14. svibnja 2026. Dostupno na: https://apnews.com/article/venezuela-us-state-trump-rodriguez-chavismo-silence-634203c885803b018ecd8ac012bb249d (pristupljeno 16. svibnja 2026.).

Basch, S., Argentina Court Revives Uygher Genocide Claims, American Society of International Law, 2024. Dostupno na: https://asil.org/ilib/argentina-court-revives-uygher-genocide-claims/ (pristupljeno 16. svibnja 2026.).

Castro, S.; Mason, J., "Don't deal in Venezuelan gold", White House says, in anti-Maduro push, Reuters, 31. siječnja 2019. Dostupno na: https://www.reuters.com/article/world/dont-deal-in-venezuelan-gold-white-house-says-in-anti-maduro-push-idUSKCN1PO08S/ (pristupljeno 17. svibnja 2026.).

Center for Strategic and International Studies, Juan Guaidó: Venezuela's Interim President. Dostupno na: https://www.csis.org/analysis/juan-guaido-venezuelas-interim-president (pristupljeno 30. siječnja 2026.).

Federal Register, sv. 83, br. 213, od 2. studenoga 2018. Dostupno na: https://www.govinfo.gov/content/pkg/FR-2018-11-02/pdf/2018-24254.pdf (pristupljeno 17. veljače 2026.).

Human Rights Watch, World Report 2015: Venezuela. Dostupno na: https://www.hrw.org/world-report/2015/country-chapters/world-report-2015-venezuela (pristupljeno 30. siječnja 2026.).

International Committee of the Red Cross, How Is the Term "Armed Conflict" Defined in International Humanitarian Law?, Opinion Paper, March 2008. Dostupno na: https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/opinion-paper-armed-conflict.pdf (pristupljeno 9. veljače 2026.).

Law School Case Brief, dostupno na: https://www.studicata.com/case-briefs/case/ker-v-illinois (pristupljeno 16. svibnja 2026.).

Office of the Prosecutor, Statement of ICC Prosecutor Karim A.A. Khan K.C.: Applications for arrest warrants in the situation in the State of Palestine, 20 May 2024. Dostupno na; www.icc-cpi.int/news/statement-icc-prosecutor-karim-aa-khan-kc-applications-arrest-warrants-situation-state (pristupljeno 16. svibnja 2026.).

Politico, Lima, C., Trump says he's not ruling out military option against Venezuela. Dostupno na: https://www.politico.com/story/2017/08/11/trump-military-option-venezuela-241553 (pristupljeno 11. veljače 2026.).

Pregled sankcija SAD-a koje se odnose na Venezuelu od 2006. godine do danas. Dostupno na: https://www.congress.gov/crs-product/IF10715 (pristupljeno 11. veljače 2026.).

Reuters, Venezuela's Maduro Pleads Not Guilty in US Court after Capture as Trump Warns of Further Strikes, 5. siječnja 2026. Dostupno na: https://www.reuters.com/world/americas/venezuelas-maduro-appear-us-court-trump-says-further-strikes-possible-2026-01-05/ (pristupljeno 5. siječnja 2026.).

Security Council Report, Venezuela: Emergency Meeting, 5 January 2026. Dostupno na: https://www.securitycouncilreport.org/whatsinblue/2026/01/venezuela-emergency-meeting.php (pristupljeno 2. veljače 2026.).

Schmitt, M.; Bridgeman, T.; Goodman, R., Operation Southern Spear and the Limits of International Law, Just Security, 7. prosinca 2025. Dostupno na: https://www.justsecurity.org/126553/operation-southern-spear-international-law/ (pristupljeno 4. veljače 2026.).

Shaw, K., G., U.S. Flouted 'Central Rule of International Law' with Venezuela Raid to Arrest Maduro, Professor Saira Mohamed Says, UC Berkley Law, 20. siječnja 2026. Dostupno na: https://www.law.berkeley.edu/article/professor-sa-

ira-mohamed-international-law-nicolas-maduro-venezuela-united-nations/ (pristupljeno 17. svibnja 2026.).

The Guardian, UN Security Council: US Foes and Allies Denounce Trump's "Crime of Aggression" in Venezuela at UN Meeting, 5 January 2026. Dostupno na: https://www.theguardian.com/world/2026/jan/05/un-security-council-trump-attack-venezuela (pristupljeno 12. veljače 2026.).

United Nations Department of Political and Peacebuilding Affairs, US Actions in Venezuela "Constitute a Dangerous Precedent": Guterres, 3 January 2026. Dostupno na: https://dppa.un.org/en/us-actions-venezuela-constitute-dangerous-precedent-guterres (pristupljeno 12. veljače 2026.).

United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights, UN Experts Condemn United States Blockade and Aggression against Venezuela, 24. prosinca 2025. Dostupno na: https://www.ohchr.org/en/press-releases/2025/12/un-experts-condemn-united-states-blockade-and-aggression-against-venezuela (pristupljeno 1. veljače 2026.).

Universal Jurisdiction, Independent Investigative Mechanism For Myanmar, dostupno na: https://iimm.un.org/en/universal-jurisdiction (pristupljeno 16. svibnja 2026.).

U.S. Department of Justice, Documents Related to March 26, 2020 Press Conference. Dostupno na: https://www.justice.gov/archives/opa/documents-related-march-26-2020-press-conference (pristupljeno 30. siječnja 2026.).

Summary

Domagoj Badžim *

USE OF FORCE, IMMUNITIES, AND THE LIMITS OF INTERNATIONAL LAW: THE CASE OF VENEZUELA

The United States' military intervention in the territory of Venezuela and the arrest of President Nicolás Maduro constitute an example of a serious violation of international law. This paper examines the legality of the use of armed force as a means of exercising criminal jurisdiction, with particular emphasis on the prohibition of the use of force, the principle of the sovereign equality of states, and the scope of the personal and functional immunities of a head of state. It also analyses the permissibility of the exercise of criminal jurisdiction, focusing on the relationship between international law and the jurisdiction of domestic courts, including the United States' Ker-Frisbie doctrine. The paper concludes that the intervention was not justified under any of the internationally recognised legal grounds for the use of force and that the case demonstrates that serious violations of international law do not diminish its normative authority but rather underscore the importance of its consistent observance and application.

Key words: prohibition of the use of force; state sovereignty; Venezuela; immunity; self-defence

* Domagoj Badžim, univ. spec. iur., Deputy Adviser to the Prime Minister of the Republic of Croatia, Trg svetog Marka 2, 10 000 Zagreb; badzim.domagoj@yahoo.com; ORCID ID: orcid.org/0009-0004-2824-6085